

Zprávy

Zpráva z konference „K myšlence a ke koncepci dětských muzeí“

Dvacáté století mělo být stoletím dítěte. Zda tomu tak bylo, či nebylo, se na sklonku minulého roku snažila nalézt odpověď řada konferencí a setkání odborníků i praktiků z pedagogiky, sociologie, práva, kultury i dalších oblastí, kteří mají mimo jiné děti a mládež v centru svého zájmu. Odborníci většinou konstatovali, že mnohá očekávání a požadavky se nenaplnily, některé vize 20. století jako století dítěte našly naopak své konkrétní vyjádření a zakotvily v soudobé praxi.

Jednou z oblastí, která se snaží naplnit specifické požadavky dětského světa, je vznik dětských muzeí a muzeí pro mládež. Jejich tvůrci a organizátoři totiž pochopili, že tyto specifické muzejní instituce musí odpovídat především empirické úrovni dětí a že je zde potřebné s dětmi pracovat přiměřeně jejich věku. Je přímo symbolické, že tato originální kulturní zařízení, která respektují svébytné potřeby dětí a mládeže, vznikla na přelomu 19. a 20. století (první dětské muzeum je z roku 1899 a dodnes pracuje v americkém Brooklynu). Spojené státy americké byly po dlouhou dobu také jedinou zemí, kde dětská muzea a muzea pro mládež existovala. Poslední třetina 20. století, a zvláště pak jeho 90. léta, jsou však ve znamení nového nebyvalého zájmu o tato originální kulturní zařízení. Vzniká celá řada nových dětských muzeí, a to nejen v kolébce svého vzniku v USA, ale i na dalších kontinentech, především pak v Evropě (mj. i první české Dětské muzeum v roce 1992 v brněnském Dietrichsteinském paláci Moravského zemského muzea). S rozvojem dětských muzeí pak souvisí i výrazná snaha jejich představitelů o výměnu pozitivních zkušeností a o vytvoření svých zastřešujících orgánů.

První organizace reprezentující výhradně **dětská muzea a muzea pro mládež** vznikla v USA. V roce 1962 zde byla založena **Asociace muzeí pro mládež** (Association of Youth Museums – AYM) jako podpůrná skupina pro ředitele amerických dětských muzeí, která se za dobu své existence rozrostla do dnešní profesionální organizace nejen amerických dětských muzeí. Svoji kancelář má ve Washingtonu a v současnosti AYM sdružuje přes 350 členů nejen z USA, ale i z dalších zemí světa. V polovině 90. let vykristalizovala její dnešní koncepci, která zdůrazňuje především podporu kvality dětských muzeí, rozšiřování jejich kapacity a šíření vize dětských muzeí po celém světě.

V roce 1994 vzniká další organizace dětských muzeí, a to v Evropě – **Hands on! Evropa – Asociace dětských muzeí** (Hands on! Europe – Association

od Children's Museums). U zrodu této asociace stály představitelé dětských muzeí z Lisabonu, Rotterdamu, Amsterdamu, Bruselu a Vídně. K nejméně aktivním aktivitám asociace Hands on! Europe patří pořádání světových konferencí představitelů dětských muzeí (Amsterdam a Rotterdam 1996, Lisabon 1998) a vydávání sborníků z těchto setkání, které mapují aktuální stav a další tendence rozvoje dětských muzeí především v Evropě.

Evropskou zemí, ve které můžeme sledovat zvláště velký boom a podporu dětských muzeí v 90. letech 20. století, je Spolková republika Německo. Reprezentanti německých dětských muzeí se sešli v předjaří roku 1997 v Berlíně, kde založili **Spolkový svaz německých dětských muzeí a muzeí pro mládež** (Bundesverband der deutschen Kinder- und Jugendmuseen e. V.), který si klade za cíl pomáhat při koncipování a vzniku nových dětských muzeí i dále rozvíjet instituce již existující. K dnešnímu dni sdružuje 19 německých dětských muzeí. Analogicky jako asociace AYM a Hands on! Europe pořádá i tato německá organizace dětských muzeí setkání svých členů i dalších zájemců, na kterých vytváří prostor k výměně zkušeností i nastínění nových vizí.

Poslední konferencí, kterou uspořádal Spolkový svaz německých dětských muzeí a muzeí pro mládež společně s Nadací A. H. Francka (Franckesche Stiftung), bylo setkání v Halle nad Sálou ve dnech 16. a 17. listopadu 2000. Konference s názvem **K myšlenky a ke koncepci dětských muzeí** (Zur Idee und zum Konzept von Kindermuseen) proběhla současně pod mottem „20. století – století dítěte“ a předznamenala záměry svých účastníků do třetího tisíciletí.

V úvodu konference vystoupili představitelé Nadace A. H. Francka, kteří nastínilí nebyvalou sociální, edukační, kulturní a vědeckou tradici své instituce. Zdůraznili především praktické snahy svého zakladatele, klasika pietistické pedagogiky Augusta Herrmanna Francka z přelomu 17. a 18. století, které se staly východiskem sociálních a osvětových aktivit nadcházejících staletí i inspirací pro dnešek. V centru dnešního úsilí Nadace A. H. Francka stojí mj. vědecká a výstavní činnost, prohlubování kulturních kontaktů se světem a v posledních letech pak zvýšený zájem o naplňování kulturních potřeb dětí a mládeže. Tento trend mohli na vlastní oči zhodnotit účastníci konference, kteří si pozorně prohlédli novou expozici v prostorách Nadace věnovanou právě „Století dítěte“ s názvem „Být dítětem – žádná dětská hra“ (Kindsein kein Kinderspiel). Oceňovali zde zvláště výběr klíčových a typických obrazů historie dětství 20. století (především v Německu) a výraznou snahu o aktivizaci dětských návštěvníků (např. hluboký prožitek atmosféry sklepního bunkru z druhé světové války).

Zásadní referát „Dětská muzea – idea a koncepce“, věnovaný ústřednímu tématu konference, přednesla současná předsedkyně Spolkového svazu německých dětských muzeí a muzeí pro mládež Gabriela Königová z Dětské akademie ve Fuldě. V historickém nadhledu připomenula základní etapy rozvoje dětských muzeí od jejich počátků na přelomu 19. a 20. století ve Spojených státech amerických, přes nový již světový zájem 60. a 70. let vyvolaný mimo jiné radikálními diskusemi o možnostech a podílu dětí a mládeže na kulturním životě společnosti a jejich vyústěním ve vzniku prvních německých dětských muzeí, až po mimořádný rozvoj

těchto zařízení v 90. letech. V této době se podle Gabriely Königové dotváří pojetí dětského muzea jako vzrušujícího místa pro děti a mládež, které reaguje na aktuální výzvy dnešního světa, široce spolupracuje s dalšími edukativními a sociálními institucemi a ukazuje cestu také ostatním muzeím, jak přežít i v 21. století.

Další zajímavý referát přednesla Andrea Ferchlandová z „Vnějšího úřadu státních muzeí“ z Berlína. Ve svém vystoupení s názvem „Co očekávají děti od muzeí – co dělají muzea pro děti?“ nehovořila o aktivitách berlínských dětských muzeí (v současnosti pracují v tomto velkoměstě čtyři), ale naopak se zaměřila na zajímavé příklady muzeopedagogické práce s dětmi a mládeží v tradičních muzeích. Podobně jako v brněnském dětském muzeu i v Berlíně mají mimořádný ohlas zejména prázdninové akce muzeí pro děti, které tráví část svých prázdnin ve městě. Jeden z hlavních cílů muzeopedagogického úsilí pak Andrea Ferchlandová vidí v rozvoji pozitivních sociálních vztahů mezi muzejními návštěvníky.

Velký zájem a bohatou diskusi vyvolalo vystoupení Susanny Gesserové z Dětského muzea v Historickém muzeu ve Frankfurtu nad Mohanem, druhého nejstaršího dětského muzea v Německu a současně i v Evropě (první bylo na našem kontinentu „Junior-Museum“ v Národopisném muzeu v Berlíně z roku 1970). V rozsáhlém referátu s názvem „Kultura pro všechny aneb Proč se v roce 1972 v Historickém muzeu ve Frankfurtu otevřelo dětské muzeum a co z toho vzešlo“ Susanne Gesserová charakterizovala podstatné okolnosti, které vedly ke vzniku této na svoji dobu mimořádně inovativní kulturní instituce. Zajímavá byla geneze tohoto dětského muzea, které prošlo, podobně jako analogická muzea v USA, složitou cestou od hledání prvních pokusů o aktivity pro dětské návštěvníky až po skutečné moderní interaktivní dětské muzeum, které využívá, a tím je stále především muzeem, neocenitelný potenciál originálních muzejních exponátů a současně vidí své cíle v rozvoji dětské komunikace, aktivity a kreativity. V závěru svého vystoupení Susanne Gesserová zdůraznila, že moderní demokratická společnost by měla právě takovéto sociální instituce výrazněji finančně i morálně podporovat, a tím napomáhat k aktivnímu trávení volného času dětí a mládeže a k rozvíjení jejich pozitivního vztahu ke kulturním hodnotám současné civilizace.

Vlna zájmu o dětská muzea stále sílí. Dokladem je řada projektů nových dětských muzeí, a to většinou v rámci muzeí již existujících. O jednom takovém projektu referovala Gisela Staupová pod názvem „Proč Německé muzeum hygieny v Drážďanech plánuje zřídit dětské muzeum“. Německé muzeum hygieny se svou více jak 70letou historií vždy sehrávalo významnou osvětovou roli jako zařízení popularizující vědu a její význam pro lidské zdraví. Ke konci 20. století pak vykrystalizovalo od své současné koncepce, která přibližuje člověka v průsečíku přírody a kultury. Svě návštěvníky se muzeum snaží vtáhnout do aktivního kritického dialogu mezi vědou a problémy všedního dne. Již dnes tvoří 48 % návštěvníků tohoto muzea děti a rodiny, a proto vytvoření speciálního oddělení – dětského muzea – chápou jeho tvůrci jako velmi potřebné a perspektivní. Hlavní cíl tohoto nového německého dětského muzea pak Gisela Staupová charakterizovala jako vytvoření vhodných podmínek pro kritickou komunikaci dětí k otázkám vztahu vědy a všedního dne. Od zřízení dětského muzea v Německém muzeu hygi-

eny v Drážďanech si jeho pracovníci dále slibují vytvoření zajímavých experimentálních situací, které by jim mohly pomoci i při muzeopedagogických aktivitách pro dospělé návštěvníky.

Setkání představitelů německých dětských muzeí ukázalo, že idea a koncepce tohoto specifického kulturního zařízení pro děti a mládež, která vznikla před již více než sto lety, je stále aktuální a že její realizace může napomoci v řešení řady závažných sociálních a edukativních problémů 21. století. I když se jejich představitelé potýkají s řadou prostorových, finančních a personálních problémů, jsou přesvědčeni o smysluplnosti své práce i o tom, že mohou naznačit inspirativní cesty v práci s dětmi a mládeží také pro další oblasti edukativních a kulturních aktivit.

Vladimír Jůva ml.